

prof. zw. dr hab. Marek Szczepański

**Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach**

**Socjologia pogranicza - czyli o limesach geograficznych,
politycznych, społecznych i kulturowych**

Wystąpienie poświęcone zostanie socjologii pogranicza, stosunkowo nowej subdyscyplinie, czy też – gdyby użyć terminologii Floriana Znanieckiego – nowemu polu badawczemu. Kluczowym terminem jest pogranicze właśnie. Oznacza ono ulokowany zazwyczaj kresowo obszar w państwie, zaludniony przez zróżnicowane mniejszości narodowe, etniczne, językowe czy religijne. Pogranicza często zmieniały przynależność polityczną, a dokładniej państwową, a część mieszkańców cechuje indyferentyzm narodowy. Co więcej, niektórzy z nich w ciągu życia zmieniali deklaracje przynależności narodowej. Najtrwalszym elementem życia na pograniczach jest ojczyzna prywatna, nazywana czasem małą ojczyzną, mniejszym niebem, światem najmniejszym lub heimatem. Tworzą ją ludzie, wykreowane przez nich miejsca i przestrzenie, wspólnota gospodarowania, wspólnota kultury i wreszcie sieć instytucji. Empirycznym układem odniesienia będą przede wszystkim europejskie regiony pogranicza, w tym zwłaszcza Śląsk i Górny Śląsk.

Ten pierwszy traktowany jako duża kraina historyczna rozpoczynająca się w niemieckim Górlitz i polskim Zgorzelcu, obejmująca również Legnicę, Wrocław, Opole, Bytom, Katowice, a kończąca się w czeskim i polskim Cieszynie, Opawie i Krnawie. Ten historyczny niegdyś region pogranicza traci – między innymi w wyniku wojen, wymuszonych lub dobrowolnych migracji – pograniczny charakter. Coraz mniej jest tutaj ludzi pogranicza kulturowego, zazwyczaj o podwójnej kompetencji językowej, związanych z co najmniej dwoma systemami kulturowymi, doświadczających fundamentalnych związków z prywatnymi ojczyznami.

**9 listopada 2016
godz. 15.30**